

Gevangen door een preferente werkelijkheid

Het gebeurt vaker dan in de openbaarheid komt: een hardnekkig conflict tussen een inwoner en de gemeente. De werkelijkheid staat daarbij vaak aan de kant van die inwoner, maar dat lijkt er niet (meer) toe te doen. De gemeente heeft op enig moment een andere werkelijkheid gecreëerd en is daarin gevangen geraakt. Zij heeft zichzelf gegijzeld. De inwoner zal, afhankelijk van zijn vasthoudendheid en kracht, de echte werkelijkheid blijven verdedigen. Meestal komt het niet meer goed en wordt het van kwaad tot erger.

Mosterdzaadje

De echte werkelijkheid is doorgaans in het begin vergelijkbaar met een mosterdzaadje. Wanneer de gemeente passend reageert op een signaal of verzoek van een inwoner, wordt een mogelijk conflict in de kiem gesmoord. Doet de gemeente dat niet, dan ontkiemt de echte werkelijkheid tot een steeds groter probleem. Uiteindelijk wordt een kritisch punt bereikt (point of no return) waarop de gemeente denkt niet meer op haar schreden terug te kunnen keren. Dat kritieke moment beweegt de gemeente ertoe een voor haar schijnbaar passende werkelijkheid te creëren: **een preferente werkelijkheid**.

Narratiefvormers

Om een preferente werkelijkheid voldoende kracht te geven om de echte werkelijkheid te verdringen, zijn in toenemende mate narratiefvormers nodig. Dat zijn meestal ambtenaren van de gemeentelijke juridische afdeling. Zij verstaan de kunst van het manipuleren, anders weergeven en verstoppen van feiten. Vakspecialisten die als behandelend ambtenaar werken, krijgen de preferente werkelijkheid voorgeschoteld. Zij aanvaarden die veelal in het volste vertrouwen, omdat deze hen via een leidinggevende bereikt. Bovendien durft vrijwel niemand te twifelen aan gemeentelijke juristen.

Het werk van gemeentjuristen in de rol van narratiefvormers is niet alleen intern van belang. Mocht een inwoner bovengemiddeld vasthoudend en krachtig zijn en buiten de gemeente gaan strijden voor de echte werkelijkheid, dan moet de preferente werkelijkheid ook daar winnen. Denk hierbij aan bestuursrechters. Die hebben als primaire taak burgers te beschermen, maar dat gebeurt in de praktijk niet altijd. Zij gaan er meestal blindelings van uit dat gemeenten behoorlijk handelen. Zij voelen zich het meest op hun gemak bij een goed doordachte

preferente werkelijkheid. Een echte werkelijkheid, vooral wanneer die is uitgegroeid tot een conflict, is lastig voor bestuursrechters.

Externe narratiefvormers

Soms is een inwoner zo vasthoudend en krachtig dat gemeentjuristen moeite hebben de echte werkelijkheid om te buigen naar een preferente werkelijkheid. Ook kan het voorkomen dat intern onvoldoende capaciteit beschikbaar is. In zulke gevallen worden externe narratiefvormers ingeschakeld. Denk hierbij aan advocaten of andere specialisten uit het externe adviesnetwerk dat ten dienste staat van de overheid.

Ogenschijnlijke triomf

Hoe sterk een inwoner ook is, meestal wint de preferente werkelijkheid het van de echte werkelijkheid. Het systeem wint van het individu. Maar dat is een ogenschijnlijke triomf. De echte werkelijkheid blijft bestaan totdat de inwoner verdwijnt, in welke vorm dan ook. De gemeente zal in meer of mindere mate met die werkelijkheid geconfronteerd blijven worden. Zij wint dus niet zolang de inwoner er nog is. En hoe sterker de preferente werkelijkheid is gemaakt, des te steviger heeft de gemeente zichzelf gegijzeld.

Ebenezer Advies

Voor een dergelijke vorm van zelfgijzeling heeft Ebenezer Advies geen oplossing. Daarom zet het adviesbureau in op het waarschuwen van gemeenten om het niet zover te laten komen. Daarnaast probeert het tactieken voor het verzinnen van werkelijkheden te ontmaskeren, in de hoop dat gemeenten zich twee keer bedenken voordat zij die inzetten.